

روش‌های نوین تدریس

فاطمه چنانی^۱، زینب حمید^۲، شیرین سیاهی زاده^۳، زهرا رستمی متحمد^۴

^۱ دکترای زبان و ادبیات فارسی، مدرس دانشگاه‌های فرهنگیان استان خوزستان

^۲ دانشجوی کارشناسی دانشگاه فرهنگیان اهواز، پردیس فاطمه الزهرا^۳

^۳ دانشجوی کارشناسی دانشگاه فرهنگیان اهواز، پردیس فاطمه الزهرا^۴

^۴ دانشجوی کارشناسی دانشگاه فرهنگیان اهواز، پردیس فاطمه الزهرا^۳

چکیده

روش‌های تدریس به روش‌های تاریخی و روش‌های نوین تقسیم می‌شوند که با توجه به وضعیت جامعه‌ی امروزی و اهمیت استفاده از روش‌های نوین در این مقاله به توضیح روش‌های نوین تدریس، محاسن و محدودیت‌های هرکدام از آن‌ها پرداخته شده است که شامل روش‌های (۱) آزمایشی (۲) نمایشی (۳) حل مسئله (۴) اکتشافی (۵) واحد کار (پروژه) (۶) گردش علمی هستند. همچنین در ادامه آن به الگوهای تدریس که شامل (۱) الگوی پیش سازمانده (۲) الگوی تدریس ایفای نقش (۳) الگوی تدریس کاوشگری (۴) الگوی تدریس یادگیری از طریق همیاری هستند اشاره شده است البته تعداد روش‌های نوین تدریس و الگوهای تدریس بیش از این مواردی هستند که در این مقاله به آن‌ها پرداخته شده است. هرکدام از روش‌های نوین تدریس برای اینکه عملی بشوند نیاز به موقعیت، امکانات، زمان، دانش معلم و... خود دارند برای اینکه موثر و مفید واقع شوند؛ زیرا در غیر این صورت نتیجه‌ی مطلوبی به دنبال نخواهند داشت.

واژه‌های کلیدی: روش، آموزش، تدریس، الگو.

مقدمه

امروزه هدف از تدریس تنها انتقال دانش به فراگیران نیست؛ بلکه در کنار یادگیری مطالب درسی باید مهارت‌های لازم برای زندگی در جهان خارج از مدرسه را نیز فرا بگیرند و در طول مدتی که در حال تحصیل هستند به صورت همه جانبه رشد و پیشرفت کنند. بنابراین نیاز جامعه‌ی ما برای تغییر روش و شیوه‌ی تدریس خود بر هیچ کس پوشیده نیست. همچنین با توجه به شرایط جهان امروز و عدم موفقیت روش‌های تدریس پیشین که متأسفانه در حال حاضر هم مورد استفاده قرار می‌گیرند. تصمیم بر این شد که در این مقاله به تبیین، توضیح و بیان کاربرد روش‌های نوین تدریس در کنار محاسن و محدودیت‌هایی که دارند بپردازیم البته به بیان تفاوت آن‌ها با الگوهای تدریس و توضیح تعدادی از الگوهای تدریس نیز پرداخته می‌شود؛ زیرا برای رسیدن به یک عملکرد مطلوب و در نهایت موفقیت‌آمیز در ابتدا باید به صورت کامل آگاه‌سازی رخ بدهد که در این مقاله با استفاده از روش کتابخانه‌ای و بهره بردن از سایت‌ها و کتابهای مختلف سعی بر این بوده است. به این صورت که خواننده با روش‌های نوین و تفاوت آن‌ها با الگوهای تدریس آشنا بشود و در مراحل بالاتر بتواند آن‌ها را اجرا کند.

تعریف روش

«روش» عبارت است از فرآیند عقلانی یا غیرعقلانی ذهن برای دستیابی به شناخت یا توصیف واقعیت. در معنایی کلی‌تر، روش هرگونه ابزار مناسب برای رسیدن به مقصود است. روش ممکن است به مجموعه طریقی که انسان را به کشف مجهولات هدایت می‌کند، مجموعه قواعدی که هنگام بررسی و پژوهش به کار می‌روند و مجموعه ابزار و فنونی که آدمی را از مجهولات به معلومات راهبری می‌کند، اطلاق شود (ساروخانی، ۱۳۷۵).

تدریس

تدریس عبارت است از تعامل با رفتار متقابل معلم و شاگرد، بر اساس طراحی منظم و هدفدار معلم، برای ایجاد تغییر در رفتار شاگرد. تدریس مفاهیم مختلف مانند: نگرش‌ها، گرایش‌ها، باورها، عادات و شیوه‌های رفتار و به‌طور کلی انواع تغییراتی را که می‌خواهیم در شاگردان ایجاد کنیم را در برمی‌گیرد. (میرزا محمدی، ۱۳۸۳).

الگو

الگو معمولاً به نمونه کوچکی از یک شیء بزرگ یا به مجموعه‌ای از اشیای بی‌شمار گفته می‌شود که ویژگی‌های مهم و اصلی آن شیء بزرگ یا اشیاء را داشته باشد. (شعبانی، ۱۳۸۲)

الگوی تدریس

الگوی تدریس، چارچوب ویژه‌ای است که عناصر مهم تدریس در درون آن قابل مطالعه است و شناخت و آگاهی از عناصر و عوامل مذکور می‌تواند معلم را در اتخاذ روش‌های مناسب تدریس کمک کند. (شعبانی، ۱۳۸۲).

الگوهای تدریس

الگوی پیش سازمانده

روش این الگو به این صورت است که معلم مطالبی کلی و انتزاعی را که به دانسته‌های قبلی دانش‌آموزان مربوط اند قبل از ارائه درس بیان می‌کند. این مطالب به طور غیرمستقیم به دانش‌آموزان در آموختن مطالب جدید کمک می‌کنند. مهمترین هدف این الگو معنی‌دار کردن یادگیری است. این الگو به معلمان کمک می‌کند تا بتوانند مقدار زیادی اطلاعات را به طور معنی‌دار و مؤثر انتقال دهند. با استفاده از این الگو فراگیر می‌تواند یادگیری طوطی‌وار را رها کرده و با مسلط گشتن بر اطلاعات ساخت‌شناسی خود را استحکام بخشد و در اصل این الگو با افزودن بر پایداری دانش قبلی فراگیران، کسب اطلاعات جدید را آسان می‌سازد. (صفوی، ۱۳۹۸:۲۰۱)

الگوی تدریس بازی نقش یا ایفای نقش (playing Role)

در این الگو دانش‌آموزان با راهنمایی معلم موضوعی را به روش‌های مختلف با نمایش کوتاه اجرا می‌کنند در این الگو به مهارت‌های خاص هنری مانند تئاتر و سینما نیازی نیست؛ بلکه معلم بنا به موقعیت هدف و موضوع مورد نظر به عنوان یک الگو از آن استفاده می‌کند. هدف از اجرای الگوی تدریس بازی نقش کمک به دانش‌آموز است تا شخصیتی منحصر به فرد بسازد و این مهم را در قالب آن چه در مواد درسی پیش‌بینی شده است عملی کند. الگوی تدریس بازی نقش فرصتی را ایجاد می‌کند که در آن یادگیرندگان در تحصیل موقعیت‌ها به صورت همیار و مشترک فعالیت کنند. به ویژه یادگیرندگان شیوه‌ای آزادمنشانه برای پرداختن به انواعی از واقعیت‌های اجتماعی را به وجود می‌آورند. (صفوی، ۱۳۸۹:۲۳۵)

الگوی تدریس کاوشگری

الگوی تدریس کاوشگری که مترادف با اصطلاحات تدریس اکتشافی و یادگیری اکتشافی است برای کمک به دانش‌آموزان در فکر کردن به کار می‌رود این الگو برخلاف الگوهایی که بر ارائه مطالب یا آموزش مفاهیم و مهارت‌ها تاکید می‌ورزند، معلم در تدریس کاوشگری مسئله‌ای طرح و امکان گفتگو تعامل را در کلاس و بین دانش‌آموزان فراهم می‌کند. در این الگو جستجوی مفاهیم کاملاً به عهده‌ی دانش‌آموزان گذاشته می‌شود و معلم با فراهم آوردن زمینه، فرایند تدریس را به گونه‌ای هدایت می‌کند که فراگیرندگان مفهوم مورد نظر را کشف کنند و راهنمایی‌های معلم، براساس فعالیت‌های فراگیرندگان و محتوای آموزش، متفاوت است بنابراین هدف نهایی این الگو پرورش فعالیت‌های ذهنی و مهارت‌های فرایندی دانش‌آموزان است. (صفوی، ۱۳۸۹:۲۱۲)

الگوی تدریس یادگیری از طریق همیاری

در این الگو معلم مطالب را به دانش‌آموزان ارائه می‌دهد سپس دانش‌آموزان را به گروه‌های چهار تا پنج نفری مرکب از افراد قوی، متوسط و ضعیف تقسیم می‌کند اعضای گروه‌ها نیز طبق رهنمودهای معلم و تکالیفی که به آنان محول می‌شود به فعالیت می‌پردازند این فعالیت‌ها شامل مطالعه مطالب، کمک به یکدیگر در فهم مطالب، پرسیدن درس از یکدیگر یا بحث گروهی است. هدف نهایی از کاربرست الگوی تدریس یادگیری از طریق همیاری دستیابی به فعالیت‌های عالی ذهنی است. (صفوی، ۱۳۸۹:۲۲۸)

تفاوت الگو و روش تدریس

الگو مفهومی وسیع‌تر از روش‌ها دارد. الگوهای تدریس ویژگی‌هایی دارند که روش‌ها فاقد آنها هستند. این ویژگی‌ها عبارت‌اند از:

- داشتن مبانی نظری
- داشتن دیدگاه و جهت‌گیری درباره آنچه دانش‌آموزان باید بدانند
- چگونگی یادگیری
- توصیه‌هایی درباره رفتار معلم (صفوی، ۱۳۷۸).

روش تدریس

روش تدریس، مجموعه‌ای فعالیت‌ها و مراحل تجربی است که برای نیل به هدفی معین انجام می‌شود و بهترین روش روشی است که با صرف کمترین مدت و با توجه به امکانات موجود، بیشترین بهره و نتیجه را عاید گرداند. تدریس را سازمان‌دهی یادگیری دانش‌آموزان تعریف کرده و روش تدریس مجموعه فعالیت‌هایی است که با توجه به شرایط و امکانات موجود صورت می‌گیرد تا مساعدترین زمینه را برای پرورش و آموزش مؤثر و مطلوب فراهم سازد. (شعاری‌نژاد، ۱۳۹۰).

تقسیم‌بندی روش‌های تدریس

۱. **روش‌های تاریخی:** در این روش فراگیر موجودی انفعالی است و معلم به عنوان انتقال دهنده‌ی اطلاعات، مسئولیت اصلی آموزش را بر عهده دارد. او تلاش می‌کند ذهن فراگیران را با انبوهی از مفاهیم، اصول و اصطلاحات درس‌ها انباشته سازد و به این ترتیب رفتار آن‌ها را نسبت به قبل تغییر دهد. در این نوع روش تدریس، برنامه‌ی درسی غیر قابل انعطاف است و معلم و فراگیر به اجبار از محتوای مشخصی استفاده می‌کنند. معلم تصور می‌کند که عامل اصلی تدریس، خود اوست و به عنوان گنجینه‌ی معلومات در برابر فراگیران ظاهر می‌شود. شاید به همین دلیل، به این گونه الگوها و روش‌ها، روش‌های معلم محور نیز می‌گویند.

۲. **روش‌های نوین:** در این الگو فراگیر و علایق و توانمندی‌های او در مرکز توجه قرار دارد و معلم تلاش می‌کند تا توانایی فراگیران را تقویت کند. معلم هنگام تدریس از وسایل و امکانات آموزشی زیادی استفاده می‌کند و یادگیری مؤثر را از طریق تمرین‌ها و فعالیت‌های متنوع به عهده‌ی فراگیران می‌گذارد و آنان را در تحقق اهداف و یادگیری مفاهیم درس دخالت می‌دهد. معلم، راهنما و هدایت‌کننده‌ی است که پا به پای فراگیر مسیر آموزشی را طی می‌کند و به او کمک می‌کند تا درس را به طور عمیق و از روی علاقه یاد بگیرد. (صفوی، ۱۳۷۸).

روش آزمایشی

آزمایش فعالیت‌هایی است که در جریان آن فراگیران با به کار بردن وسایل و مواد بخصوصی درباره مفهومی خاص عملاً تجربه کسب می‌کنند. آزمایش معمولاً در آزمایشگاه انجام می‌گیرد؛ اما نداشتن آزمایشگاه مجهز با وسایل مناسب در مدرسه نباید دلیلی برای انجام ندادن آزمایش باشد. در بعضی موارد، برای انجام دادن آزمایش در کلاس، وسایل بسیار ساده‌ای لازم است که معلم و حتی دانش‌آموز می‌تواند به آسانی آنها را تهیه کند. آزمایش، گاهی به منظور آشنا کردن دانش‌آموزان به جنبه‌های عملی یک مفهوم مورد استفاده قرار می‌گیرد. برای این کار، معلم دستورالعمل انجام آزمایش را در اختیار فراگیران می‌گذارد و انتظار

دارد که دانش‌آموزان با استفاده از دستور کار سرانجام به نتیجه یکسانی برسند. در موارد دیگر، آزمایش به منظور فراهم‌آوردن محیطی مناسب برای حل مسئله تلقی و در این صورت معلم جهت کلی فعالیت را مشخص می‌کند و فراگیران با آن تا در اجرای آزمایش به طور مستقل تصمیم‌گیری و نتیجه‌گیری کنند.

چند رهنمود برای آزمایش

۱. چندروز قبل از اینکه بخواهید برای دانش‌آموزان آزمایشی را انجام دهید خودتان آن را تمرین کنید.
۲. روزی که قرار است آزمایش انجام شود وسایل و ابزار لازم را آماده کنید و آنها را به ترتیب روی میز قرار دهید.
۳. برای اینکه دانش‌آموزان جریان آزمایش را بتوانند خوب بینند از یک جعبه چوبی استفاده کنید و آن را روی میز بگذارید و وسایلی را که با آن آزمایش می‌کنید روی جعبه قرار دهید.
۴. وسایل و ابزار اضافی را داخل جعبه بگذارید تا موجب حواس پرتی دانش‌آموزان نشود.

محاسن روش آزمایشی

- چون یادگیری از طریق تجارب مستقیم حاصل شده است، باثبات‌تر و مؤثرتر خواهد بود.
- دانش‌آموزان علاوه بر دست یافتن به هدف‌های آموزشی، روش آزمایش کردن را نیز یاد می‌گیرند.
- روش‌های تدریس مسئله محور در دانش‌آموزان انگیزه مطالعه و تحقیق را تقویت می‌کند.
- حس کنجکاری دانش‌آموزان را ارضا می‌کند و به آنها اعتماد به نفس می‌دهد.
- نیروی اکتشاف، اختراع و تفکر علمی را در دانش‌آموزان تقویت می‌کند.
- این روش، فعالیت‌های آموزشی را برای دانش‌آموزان جالب و شیرین می‌کند، و در نتیجه آنان را کمتر خسته و بی‌حوصله می‌کند. (شعبانی، ۱۳۸۲)

محدودیت‌های روش آزمایشی

- احتیاج به وسایل و امکانات فراوان دارد، لذا در مقایسه با سایر روش‌های تدریس از نظر اقتصادی گران تمام می‌شود.
- به معلمان آگاه و مجرب که خود با روش آزمایشی آشنایی داشته باشند نیاز دارد.
- نسبت به سایر روش‌ها ممکن است اطلاعات و معلومات کمتری در اختیار دانش‌آموزان قرار دهد، و دامنه لغات و مفاهیم آنان را تقویت نکند.
- در صورت عدم کنترل، ممکن است به صورت غلط اجرا شود و این روش غلط در رفتار دانش‌آموزان تثبیت گردد. (شعبانی، ۱۳۸۲)

روش نمایشی

روش نمایشی براساس مشاهده و دیدن استوار است. افراد مهارت‌های خاصی را از طریق مشاهده و دیدن فرا می‌گیرند. ابتدا معلم عملاً جریان کاری را در برابر چشم فراگیران انجام می‌دهد و آنگاه فراگیران همان کار را شخصا تکرار کرده انجام می‌دهد. با استفاده از این روش می‌توانیم مهارتی را به تعداد زیادی از افراد و در طی زمانی کوتاه ارائه نمائیم. مهمترین حسن این روش،

آموزش به کمک اشیاء واقعی و حقیقی است ضمناً نباید فراموش کرد که برای استفاده از روش نمایش دادن ما ناچار به استفاده از روش سخنرانی نیز هستیم، از روش نمایشی برای درس‌هایی که جنبه عملی و فنی دارند استفاده می‌شود.

محاسن روش نمایشی

- مناسبترین روش برای مهارت‌های عملی است.
- مهارت‌های پیچیده را می‌توان گام به گام تدریس کرد.
- با به کارگیری اشیای حقیقی در کلاس، بین محیط آموزشی و محیط زندگی عملاً ارتباط برقرار می‌شود.
- اطلاعات و مهارت از طریق حواس مختلف دریافت می‌شود.
- موجب کسب تجارب مستقیم دانش‌آموزان می‌شود.
- کلاس همیشه فعال است و دانش‌آموزان خسته نمی‌شوند.
- موضوع‌های آموخته شده در زندگی واقعی کاربرد دارند. (شعبانی، ۱۳۸۲)

محدودیت‌های روش نمایشی

- به امکانات و تجهیزات آموزشی نیازمند است و در نتیجه هزینه بیشتری می‌طلبد.
- در صورت عدم وجود تجهیزات، یادگیری صورت نخواهد گرفت.
- در کلاس‌های پرجمعیت غیرقابل اجراست، مگر به صورت کارگاه‌های بزرگ باشد.
- در اجرای تدریس مؤثر، معلمان نیاز به مهارت‌های نظری و عملی دارند.
- عموماً تفکر سطح بالا به ویژه خلاقیت را تقویت نمی‌کند.
- برای درک و فهم نظریه و دیدگاه‌های کلی چندان مناسب نیست. (شعبانی، ۱۳۸۲).

روش حل مسئله

حل مسئله فرآیندی است برای کشف توالی و ترتیب صحیح راه‌هایی که به یک هدف یا یک راه حل منتهی می‌شود. در موقعیتی که انسان با مسئله‌ای روبرو می‌شود باید بر موانع یا مشکلاتی که بر سر راه رسیدن به هدف وجود دارد غلبه کند. در روان‌شناسی مسئله معمولاً به محیط بیرونی فرد مربوط می‌شود، مانند ماز، معما و مسئله ریاضی که برای هرکدام یک راه حل و پاسخ مشخص یافت می‌شود. عامل اصلی در حل مسئله، عبارت است از کاربرد تجربه قبلی فرد برای رسیدن به راه حل و پاسخی است که پیش از آن برای انسان شناخته شده نبوده است. حداقل در موقعیت ویژه‌ای که شخص در آن قرار دارد، تجربه، دانش و مهارت گذشته پیش نیاز حل مسئله محسوب می‌شود.

محاسن روش حل مسئله

- در این روش شاگردان احساس مسئولیت بیشتری می‌کنند و رضایت خاطر بیشتری دارند و هنگام موفقیت و یا شکست، خود را مسئول می‌دانند، نه معلم را.
- در این الگو رشد شاگرد هدف است، نه محتوا و مفاهیم آموزشی؛ بنابراین، تمام جنبه‌های روانی، اجتماعی و سرانجام کل شخصیت شاگردان مورد توجه قرار می‌گیرد.

- در این روش شاگردان مطالب را برای نمره یاد نمی‌گیرند؛ بلکه کاربرد معلومات خود را می‌دانند و به هنگام مواجهه با مسأله جدید، توانایی حل آن را دارند.
- فارغ التحصیلان چنین الگویی افرادی خلاق و نوآور و پذیرای تغییرات مربوط به فن‌آوری خواهند بود.

محدودیت‌های روش حل مسئله

- این روش نیاز به معلمان مجرب و پژوهشگر دارد.
- اجرای چنین الگویی نیاز به فضا و امکانات آموزشی مناسب دارد.
- تعداد شاگردان در هر کلاس باید محدود باشد. (اگر چه به طور قطع نمی‌توان گفت که وجود چند نفر در یک کلاس کافی است. این تعداد بستگی به توانایی معلم، امکانات مالی، وسایل و روش‌ها و هدف‌های آموزشی دارد) ولی به‌طور کلی، تعداد شاگردان در هر کلاس نباید از ۲۰ نفر تجاوز کند.

روش اکتشافی

یادگیری اکتشافی فرآیندی است که در آن دانش‌آموز باید مسئله‌ی موردنظر را مشخص کند، راه‌حل‌های ممکن را برای آن در نظر گیرد، این راه‌حل‌ها را با توجه به شواهد آزمایش کند، نتیجه‌گیری‌های مناسبی را با توجه به این آزمایش به دست آورد و این نتیجه‌گیری‌ها را در موفقیت‌های جدید به کار گیرد و سرانجام به قوانین کلی و قابل تعمیم برسد. از حیث روش تدریس، یادگیری اکتشافی به آن دسته از موقعیت‌های آموزشی اشارت دارد که در آنها شاگرد با راهنمایی محدود معلم و یا بدون راهنمایی او به هدف مورد نظر نایل می‌آید. ویژگی عمده‌ی روش اکتشافی عبارت است از میزان راهنمایی‌ای که معلم برای شاگرد به عمل می‌آورد. راهنمایی معلم به شاگرد می‌تواند در محدوده‌های زیر باشد:

- ۱- معلم می‌تواند اصول و راه حل مسئله را برای شاگرد توضیح دهد.
- ۲- معلم می‌تواند فقط اصولی را که در یادگیری اکتشافی به کار می‌رود برای شاگرد توضیح دهد، اما راه حل مسئله را در اختیار او نگذارد.
- ۳- معلم می‌تواند اصول را تشریح نکند، اما راه حل مسئله را تشریح کند.
- ۴- معلم می‌تواند نه اصول و نه راه حل را در اختیار شاگرد قرار دهد، که در این صورت آن را یادگیری بدون راهنمایی معلم می‌نامیم، بین نخستین مورد که در آن هم اصول و هم راه حل مسئله تشریح می‌شود و آخرین مورد که نه اصول و نه راه حل ارائه می‌شود، یادگیری اکتشافی راهنمایی شده نامیده می‌شود. در یادگیری اکتشافی، معلم در به‌خاطر آوردن اصول مربوط و کاربرد آنها به شاگرد کمک می‌کند. در این معنی، معلم اصول را شرح می‌دهد، اما درباره‌ی راه حل چیزی نمی‌گوید. (صفوی، ۱۳۷۸: ۱۱۵).

محاسن روش اکتشافی از دیدگاه برونر

- برونر (۱۹۷۲) محاسن زیر را برای روش اکتشافی بر شمرده است:
- یادگیری اکتشافی توانایی ذهنی دانش‌آموز را تقویت می‌کند.
 - یادگیری اکتشافی انگیزه‌ی درونی دانش‌آموز را افزایش می‌دهد؛ زیرا در این نوع یادگیری، شاگرد به طور خود جوش فعالیت‌های آموختن را دنبال می‌کند و پاداشی هم که دریافت می‌دارد از فعالیت‌های خود اوست.

- یادگیری اکتشافی، فنون اکتشاف را به شاگرد می‌آموزد و او را خلاق و کاوشگر بار می‌آورد.
- یادگیری اکتشافی موجب دوام بهتر آموخته‌ها می‌شود، زیرا دانش‌آموز خود آموخته‌هایش را سازمان می‌دهد و می‌داند که چه موقع و چگونه آنها را به دست آورد. (صفوی، ۱۳۷۸: ۱۱۶).

محدودیت‌های روش اکتشافی

آزوبل معتقد است که هدف اساسی تدریس این است که مجموعه‌ی منسجمی از دانش و معلومات، به شیوه‌ای سازمان یافته ارائه شود. این مجموعه باید به وضوح تنظیم شود و به وضوح به دانش‌آموز عرضه گردد، لذا وی معتقد است که نمی‌توان تفکر اکتشافی را خارج از چارچوب و زمینه کلی رشته‌ی علمی بخصوصی (مثل فیزیک - ریاضی - زیست‌شناسی و غیره) آموخت؛ زیرا دستیابی به تفکر اکتشافی از طریق ساختار کلی هریک از رشته‌های علوم مختلف میسر است. همچنین، مخالفان روش اکتشافی آن را روش کم اثر و وقت‌گیر می‌دانند و معتقدند که این روش به ویژه برای شاگردان جوان مفید نیست. (صفوی، ۱۳۷۸: ۱۱۷).

واحد کار (پروژه)

واحد کار فعالیتی است که از نظر آموزشی و پرورشی دارای ارزش است و متوجه هدف معینی می‌باشد. واحد کار معمولاً مستلزم بررسی، جمع‌آوری اطلاعات و یافتن راه حل، مطالعه و انجام کار عملی است و اغلب در خارج از مدرسه صورت می‌گیرد. در جریان انجام واحد کار روال معمول و تصنعی کلاس از میان برداشته می‌شود. معلم و دانش‌آموز با هم همکاری می‌کنند، کار فردی و گروهی جای فعالیت‌های کلاس را می‌گیرد. کلاس به صورت کارگاه درمی‌آید و محدودیت زمانی برداشته می‌شود. واحد کار موجب توسعه علایق شخصی دانش‌آموز می‌گردد.

واحد کار در جایی شروع می‌شود که درس خاتمه می‌یابد، ولی پایانش منوط به آن است که دانش‌آموز کار را از کجا شروع کند. در طول سال تحصیلی معلم باید دانش‌آموزش را تشویق کند که براساس علایق و تمایلش و پس از آموختن اصول اساسی درس کلاس تکلیفی را به صورت «واحد کار» و به طور فردی یا گروهی انجام دهند؛ مثلاً ممکن است دانش‌آموزی در مدرسه آموخته باشد که فسیل‌ها در سنگ آهک یافت می‌شوند و بخواهد خودش در میان سنگ آهک فسیل پیدا کند. یا محصل دیگری ممکن است آموخته باشد که ماه بطور قوسی و از مشرق به مغرب حرکت می‌کند و بخواهد با عکس گرفتن از آن در زمان‌های مختلف این حرکت را به تصویر درآورد. به هر حال برای تشویق دانش‌آموزان به انجام واحد کار معلم می‌تواند فهرستی از موضوع‌های قابل بررسی و مربوط به درس‌های کلاس تهیه کند تا دانش‌آموزان مطابق ذوق و علاقه خود موضوعی را انتخاب کنند. فهرست زیر نمونه‌ای است از موضوع‌هایی که توسط دانش‌آموزان می‌تواند انجام شود:

- تغییرات روز به روز درجه حرارت در یک هفته.
- عکس برداری از ماه در فاصله‌های زمانی ۴ دقیقه‌ای از یک نقطه و زاویه ثابت.
- جمع‌آوری فسیل.
- زندگی لک لک
- مطالعه یک بنای تاریخی.

دانش‌آموز پس از این که موضوع مورد علاقه خود را انتخاب کرد ممکن است، لازم باشد پیرامون آن به کتب و منابع مراجعه کند، عملاً به تجربه دست بزند و یا ابزار و وسیله‌ای بسازد (صفوی، ۱۳۷۸: ۱۳۱). پس از اینکه دانش‌آموز کار مطالعه خود را تمام کرد راجع به نتایج آن گزارشی تهیه می‌کند و آن را در کلاس برای سایر دانش‌آموزان عرضه می‌کند. معمولاً برای اینکه مطالب روشن‌تر بیان شود دانش‌آموز هنگام ارائه مطالب از نمودار و تصاویر و غیره نیز استفاده می‌کند. (صفوی، ۱۳۷۸: ۱۳۲).

محاسن روش واحد کار (پروژه)

- تقویت روحیه خلاقیت و نوآوری
- کمک به یادگیری عمیق موضوع پروژه
- تمرین کار تیمی و یادگیری اجتماعی

محدودیت‌های روش واحد کار (پروژه)

- هزینه بر بود
- وقت گیر بودن
- امکان عدم درگیری همه اعضای تیم در پروژه‌های گروهی. (عبدالهی، ۱۳۳۹)

روش گردش علمی یا فعالیت تجربی خارج از کلاس

تعریف: گردش علمی یا فعالیت تجربی خارج از کلاس، کاری است عملی که بیرون از کلاس، آزمایشگاه یا کتابخانه صورت می‌گیرد و شامل مطالعات مستقیم و دست اول درباره‌ی یک مسئله، جمع‌آوری اطلاعات از طریق مشاهده، پرسشنامه، مصاحبه، اندازه‌گیری، نمونه‌برداری و سایر فنون تحقیقی می‌باشد، تا از این طریق در مورد اعتبار فرضیه‌ها، تشخیص تغییرات یا درستی و صحت شرایط و موقعیت‌ها اطمینان حاصل شود.

فضای آزاد و بدون سقف بهترین آزمایشگاه طبیعی برای کودک است، که نه خانه و نه کلاس هیچکدام نمی‌توانند جای آن را بگیرند. در محیط بیرون از کلاس کودک چیزهایی می‌یابد که با غریزه‌ی ذاتی او تطبیق می‌کند. پرندگان، حشرات، حیوانات، گیاهان، درخت‌ها، کوه‌ها، جویبارها و غیره، همه موادی هستند که می‌تواند درباره‌ی آنها کنکاش کند. آسمان، مزرعه، جنگل، باغچه، پارک و استخر مملو از چیزهای جالبی است که توجه کودک را به خود جلب می‌کند، او را به شگفتی وامی‌دارد، حس کنجکاوی او را برمی‌انگیزد و برایش فرصتی فراهم می‌سازد که به اکتشاف بپردازد. به طور کلی گردش علمی می‌تواند دیدار از یک شهر، موزه، نمایشگاه، کارخانه، مزرعه و غیره که در محل سکونت موجود است باشد. از محیط مدرسه، یا از سایر مؤسسات آموزشی نیز می‌توان تجارب دست اول کسب نمود. بنابراین لازم نیست که گردش علمی حتماً دیدار از نقاط دوردست باشد؛ بلکه مشاهده محیط اطراف دانش‌آموزان که امکان کسب تجارب آموزشی را فراهم کند نیز می‌تواند گردش علمی محسوب شود. (صفوی، ۱۳۷۸: ۱۴۱).

محاسن روش گردش علمی

- پیوند فعالیت‌های مدرسه با جامعه
- کسب تجارب واقعی و فعال بودن شاگردان
- اگر برای مطالعه زمینه خاصی فراهم باشد، گردش علمی روش مفیدی است، مانند بردن دانش‌آموزان به دامنه کوه برای جمع‌آوری و شناخت عینی انواع سنگ‌ها (امیدی، ۱۳۹۰).

محدودیت‌های روش گردش علمی

- عدم تکافوی امکانات
- نیاز به زمان بیشتر
- بهم خوردن برنامه رسمی مدرسه
- مدیریت مدرسه و والدین کودکان اغلب گردش‌های علمی را نوعی اتلاف وقت تلقی می‌کنند (امیدی، ۱۳۹۰).

نتیجه‌گیری

امروزه باید معلمان از روش‌های نوین تدریس استفاده کنند و سعی کنند که کلاس معلم محور نباشد و کلاس دانش‌آموز محور باشد. به طور کلی معلمان با به کارگیری این روش‌ها و الگوها در روند تدریس باعث افزایش یادگیری دانش‌آموزان می‌شوند و همچنین تدریس به روش‌هایی که گفته شده باعث ایجاد انگیزه، مشارکت فعال و افزایش خلاقیت دانش‌آموزان می‌شود و دانش‌آموزان را در موضوع درس درگیر میکند و دانش‌آموزان را از انفعال درمی‌آورد. هر کدام از روش‌های نوین تدریس برای اینکه عملی بشوند نیاز به موقعیت، امکانات، زمان، دانش معلم و... دارند تا موثر و مفید واقع شوند و منجر به یادگیری و فعالیت هرچه بیشتر دانش‌آموزان شود؛ زیرا در غیر این صورت نتیجه‌ی مطلوبی به دنبال نخواهند داشت. امید است که معلمان با به کارگیری مناسب از روش‌های نوین تدریس بتوانند به یادگیری بیشتر فراگیران کمک ویژه‌ای نمایند و آینده روشن‌تری را رقم زنند.

منابع و مأخذ

۱. امیدی، فریدون؛ ابراهیمی، سمیه، ۱۳۹۰، روش‌های نوین یاددهی - یادگیری، تهران: کنکاش.
۲. ساروخانی، باقر. ۱۳۷۵، روش‌های تحقیق در علوم اجتماعی، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
۳. شعاری‌نژاد، علی‌اکبر. ۱۳۷۰، روان‌شناسی عمومی، اصفهان: انتشارات توس.
۴. شعبانی، حسن؛ ۱۳۸۲، مهارت‌های آموزشی، تهران: انتشارات سمت.
۵. صفوی، امان الله؛ ۱۳۷۸، کلیات روش‌ها و فنون تدریس، تهران: انتشارات معاصر.
۶. -----، ۱۳۸۹، روش‌ها، فنون و الگوهای تدریس، تهران: انتشارات سمت.
۷. عبدالهی، حسین؛ ۱۳۹۱، درآمدی بر روش‌ها، فنون و مهارت‌های تدریس، تهران: دانشگاه علامه طباطبائی.
۸. میرزا محمدی، محمدحسن؛ ۱۳۹۰، روش‌ها و فنون تدریس، تهران: انتشارات پوران.

New Teaching Methods

Fatemeh Chenani¹, Zinab Hamid², Shirin Siahizadeh³, Zahra Rostami Motahmed

¹ Doctor of Persian Language and Literature, Secretary of Education of Shush Secondary School, Lecturer of Farhangian Universities of Khuzestan Province

² Undergraduate Student of Ahvaz Farhangian University, Fatemeh Zahra Campus

³ Undergraduate Student of Ahvaz Farhangian University, Fatemeh Zahra Campus

⁴ Undergraduate Student of Ahvaz Farhangian University, Fatemeh Zahra Campus

Abstract

Teaching methods are divided into historical methods and new methods, which according to the current community situation and the importance of using new methods in this paper, explaining the new teaching methods, merits and limitations of each of them, including experimental methods 1) 2) dramatic 3) problem solving 4) exploration 5) unit of work (project) 6) of scientific circulation .

Furthermore, teaching patterns including 1) preorganization model 2) role playing teaching model 3) exploratory teaching model 4) learning teaching pattern through collaboration are mentioned, of course, the number of new teaching methods and teaching patterns are more than these that have been discussed in this article. Each of the new teaching methods to be implemented requires situation, facilities, time, teacher knowledge, etc. They have to be effective and useful in order to be useful, because otherwise they will not have a favorable result .

Keywords: Method, Education, Teaching, Model .
